

მამუკა მალულარია

შემოქმედების ალქიმია

ერთხელ ჩემმა მეზობელმა, რომელიც მშენებლობაზე მუშაობდა, გაოცებულმა გამომიცხადა თუ როგორ იპოვა, ქალაქის ძველ უბანში, ავარიული სახლის დემონტაჟისას, მიწაში საგულდაგულოდ დამარხული ძველი ებრაული წიგნები. მაშინ ამ ამბისათვის დიდი ყურადღება არც მიმიქცევია და მგონი გადამავიწყდა, მაგრამ ერთ მშვენიერ დღეს ისევ გამახსენდა და დამაფიქრა კიდევ, როდესაც ერთგან ქრისტოფერ მორლის ასეთი აზრი ამოვიკითხე: "როცა ადამიანი წიგნს ყიდულობს, ამით ის ნახევარ კილო ქაღალდს, მელანს და წებოს კი არ იღებს, არამედ იძენს კიდევ ერთ სიცოცხლეს!". ძველებრადული მისტიკური ტრადიციით, დაზიანებულ, "გარდაცვლილ" წიგნებს სწორედ მიწაში მარხავენ. ე. ი. მანამდე ისინი "ცოცხლები" ყოფილან, რადგან რაღაცას გადმოსცენდნენ, ანუ შეიცავდნენ ინფორმაციას და წარმოქმნიდნენ სხვა სამყაროებს.

მეცნიერების ერთი ჯგუფის აზრით, თეორიულად არსებობენ რეალობები, რომლებიც არანაკლებ ზემოქმედებენ ჩვენზე, ვიდრე სამყარო, რომელსაც რეალურს ვეძახით. ლაპარაკია შემოქმედებითად შექმნილ სამყაროებზე. ამის თვალსაჩინო ნიმუშად, თუნდაც ზღაპრებში აღწერილი რეალობები გამოდგება. ასევე ფილმები, წიგნები, მუსიკა და ნახატებიც კი. აი რას ამბობს "კაცი, რომელსაც ლიტერატურა ძლიერ უყვარდა": "ჩვენ ძლიერ გვიყვარს ლიტერატურა, და თქვენგან, მისალოცთაგან განსხვავებით, დაწინაურებას სულაც არ ვცდილობთ, და სიკვდილისაც ნაკლებად გვეშინია, რადგან მრავალჯერ მოვმკვდარვართ და ყველაფერი, აჰ, ყველაფერი გამოგვიცდია - მეფედ ვუკურობხებივართ, სიკეთისთვის ხის ხმლით გვიბრძვია, ხან

დაფნა დაგვიდგამს თავზე, ხანაც - ეკალი". თავისთავად, განა უცნაური არ არის არგუმენტად გამოგონილი პერსონაჟის ციტირება?

ამ ფენომენს, პროფესორი ტოლკინი თავის ესეში - "ჯადოსნურ ზღაპრებზე", "მეორედ რეალობებს" უწოდებს - სადაც, "მეორადში" ხელოვნების ნიმუშებს გულისხმობს, იმ პირობით, რომ პირველადი რეალობა ჩვენი სამყაროა, ღმერთის შექმნილი. ადამიანი ხომ ღვთის ხატია და ალბათ შემოქმედება მისთვის ბუნებრივი პროცესია. აგერ, ამისი უტყუარი დასტურიც: "შექმნა ღმერთმა კაცი, თავის ხატად შექმნა იგი, მამაკაცად და დედაკაცად შექმნა ისინი." [დაბ. 1:27]. თვითონ ტოლკინი მთელი ცხოვრება ასეთ "პარალელურ სამყაროს" ქმნიდა, სახელწოდებით - შუამიწეთი, თავისი ჰობიტებით და რომელიც მომავალში მთელი ევროპის საერთო მითოლოგიად გადაიქცა. ტოლკინის თქმით, შუამიწეთის იდეა თავად კონტინენტების განლაგებიდან მომდინარეობს და ის ფიზიკურად კი არ არსებობს, არამედ უფრო წარმოსახვის ნაყოფია.

რა საშუალებებით ხორციელდება შემოქმედების ეს საოცარი პროცესი? როგორც ერთ დროს მოსმენილი ლექციათა კურსიდან აღმოჩნდა - სიტყვებით, რომლებიც აზრს გადმოგვცემენ. აი კიდევ ერთი უტყუარი დასტური ამისა: "1.დასაბამიდან იყო სიტყვა, და სიტყვა იყო ღმერთთან და ღმერთი იყო სიტყვა. 2.ის იყო დასაბამიდან ღმერთთან. 3.ყველაფერი მის მიერ შეიქმნა, და უმისოდ არაფერი შექმნილა, რაც კი შეიქმნა." [იოანე 1:1-3]. სიტყვები ხომ ასოებისაგან შედგებიან. ასოებს საკრალური მნიშვნელობა აქვთ და მათ სწორ კომბინაციას, თურმე ძალიან ბევრი რამ შესძლება - ყველაფერიც კი...

"ბასკერვიელების ძაღლის" კითხვისას, ვისთვის არ დაუსხამს ცივ ოფლს? ან დორიან გრეი ავიღოთ... ან კიდევ ბულგაკოვის - "მაესტრო და მარგარიტა". ბოლოს და ბოლოს - თუნდაც ლუის კეროლის "ალისა"... ერთი სიტყვით, როგორც ისევ "მაესტრო"

(დოქანაშვილის) ამბობს: იყო მკითხველი - ეს სასწაულიაო, მწერლებსა თუ მხატვრებზე რომ არაფერი ვთქვათ. ძველებრადული მისტიკური ტრადიციით (და არა მხოლოდ): "უფლის სიტყვით შეიქმნა ზეცა და მისი ბაგეების ქარით - მთელი მისი საკრებულო." [ფსალ. 32:6]. გამოდის რომ ჩვენც რომელიღაც "ნაწარმოების" პერსონაჟები ვართ, თან ტექსტუალურის, რადგან: "მე ვარ ანი და ჰოე, - ამბობს უაფლი ღმერთი." [გამოცხ. 1:8]. ნუთუ აქ ასოები მხოლოდ ალეგორიაა?

ისევ იმ ლექციათა კურსიდან (იგივე ძველებრადული მისტიკური ტრადიციით): როდესაც ღმერთმა სამყაროს შექმნა განიზრახა, ასოები ჯერ კიდევ დაფარული იყვნენ.

დაიწყეს ასოებმა ღმერთთან მიახლება, ბოლოდან პირველისაკენ თანმიმდევრობით.

თითეულმა ღმერთს თავი შესთავაზა სამყაროს შესაქმნელად.

ღმერთმა ყველა განიხილა და დაელოდა.

ბოლოს "ბ" [ბეტ] ეახლა.

ღმერთმა გადაწყვიტა: შევქმნი სამყაროს შენით და შენ იქნები დასაბამი სამყაროსი.

დარჩა მხოლოდ "ა" [ალეფ] რომელიც არ მიახლებია ღმერთს.

ჰკითხა ღმერთმა: რად არ მეახლე სხვებივით?

მან მიუგო: ვიხილე როგორ უარყავი ყველა და ბეტ ["ბ"] მოიწონე. ამას ხომ აღარ შეცვლი.

თქვა ღმერთმა: ბეტით ["ბ"] შევქმნი სამყაროს, მაგრამ შენ გაუძღვები დანარჩენ ასოებს და ჩემი სიდიადე შენში გამოიხატება...

ხელოვნების ნებისმიერი ნიმუში "პარალელურ" სამყაროს ქმნის, რომელიც ასე სჭირდება ადამიანს. ხშირად ის იმდენად აშკარაა, რომ ერთი სული გვაქვს (მისალოცებს) იქ მოგზაურობისა. მეტიც - იქაური გმირები ჩვენს რეალობაშიც კი იჭრებიან, მატერიალურად. ალბათ ამიტომაც აუგეს "არარსებულ" შერლოკ ჰოლმსსა თუ დონ კიხოტს ძეგლები, მათი ავტორების კვალდაკვალ. ეს პროცესი, მისთვის

დამახასიათებელი ოსტატობით აქვს აღწერილი ვუდი ალენს, თავის ფილმებსა თუ ნოველებში, რომლებშიც გმირები თავიანთი ფანტაზიის მეშვეობით თავისუფლად გადადგილდებიან რეალურსა და გამოგონილ სამყაროებს შორის. მარტო "კუგელმასის შემთხვევა" რად ღირს, სადაც საბრალო სიდნის - ლიტერატურის პროფესორს, "ქალბატონი [ემა] ბოვარი" ისე შეუყვარდება, რომ ბოლოს ნიუ-იორკშიც კი "ჩამოიყვანს".

პირადად ჩემი, ერთ-ერთი ყველაზე ადრეული ამგვარი გამოცდილება, რეზო ესაძის ფილმ "ერთი ნახვით შეყვარება"-სთან იყო დაკავშირებული. მისი ნახვის შემდეგ გაურკვეველი ვადით, თითქოს მეც იმ ეზოში დავსახლდი რომელშიც ფილმის გმირები ცხოვრობდნენ. რა დასამალია და - ანias [როლის შემსრულებელი - ნატალია იურიზდიკაია] გამო, აინვიან სახლში რომ ცხოვრობდა, მეორე სართულზე. დროთა განმავლობაში ეს ილუზია რათქმაუნდა გამიწელდა და მიმავიწყდა კიდევ, მაგრამ ამას წინად თავი ისევ შემახსენა, როდესაც ჩემი სამსახური ქალაქის ერთი რაიონიდან, მეორეში გადავიდა. ასე რომ, დილაობით სახლიდან გამოსულს მარშრუტის შეცვლაც მომიხდა. ადრე ამ ქუჩით თითქმის არც ვსარგებლობდი. ერთი სიტყვით ასე გავიცანი აქ, ჩემი მეზობელი, ერთ დროს საკუთარი "მეორე მე" - მურატი, ამავე ფილმიდან [მსახიობი - ვახტანგ ფანჩულიძე].

ანias კი, დღემდე ვერსად გადავაწყდი...